

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของครอบครัว สังคมและเป็นอนาคตที่สำคัญของประเทศ (สุชา จันทน์เอม, 2541) เด็กจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ใหญ่ โดยมีบิดามารดาเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังให้มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นภายในบรรยากาศของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ทัศนคติ ความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละคนในครอบครัวมีอิทธิพลโดยตรงกับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และจะเป็นรูปแบบที่ดีในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต (Parker, 1991) เด็กจะเจริญเติบโต เรียนรู้และได้รับการอบรม สั่งสอนจากบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกที่มีความสำคัญในการสร้างรากฐานชีวิตของเด็ก (สุวิมล ลาวรรณา, 2543, หน้า 2)

เด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เนื่องจากภาวะการเจริญวัยทางร่างกายจากเด็กสู่ผู้ใหญ่ทำให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลง (สุภาภรณ์ เพาะบุญ, 2548, หน้า 1) โดยทั่วไปคนเรามักเป็นทาสอารมณ์ของตนเองไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะอารมณ์ทางด้านลบเมื่อเกิดขึ้นกับผู้ที่ใกล้ชิดที่ตามมาคือความผิดหวัง ความท้อแท้ และที่ร้ายก็คือความท้อถอยตายอยากต่อชีวิต อาจตกเป็นเหยื่อของผู้อื่นที่เข้ามาชักจูงได้ง่ายทำให้วัยรุ่นทำสิ่งที่ไม่ดีเพื่อมาทดแทนอารมณ์ขุ่นมัวของตน (สุชา จันทน์เอม, 2541) ดังเช่น รายงานข่าวในสื่อหลายสื่อทั้งหนังสือพิมพ์และอินเทอร์เน็ตโดยการรายงานข่าวจากสื่อหนึ่งรายงานว่

ช่วงดิถีวันที่ 6 มิถุนายน นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชื่อดัง ในจังหวัด นครปฐม วางเพลิงเผาอาคารเรียนและห้องสมุด หนังสือ เครื่องคอมพิวเตอร์พีซีและ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กที่ใช้ในการเรียนการสอนกว่า 100 เครื่อง ห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้และ อุปกรณ์การเรียนทรัพย์สินต่าง ๆ ได้รับความเสียหายถูกไฟเผาไหม้เสียหายกว่า 100 ล้านบาท สาเหตุเพราะนักเรียนเครียดที่ถูกเพื่อนล้อว่าเป็นเด็กบ้านนอกและมีความกังวล ผลการเรียนที่โรงเรียนเก่าเคยสอบได้เกรด 4.00 แต่พอมาเรียนที่นี่เกรดตกลงเหลือ 3.10 เด็กจำนวนมากในหลายโรงเรียนก็เครียด เนื่องจากปัจจุบัน ระบบการศึกษามีการแข่งขัน สูง (เพลิงมรกด, 2553, หน้า 15)

จากข่าวดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการแสดงออกที่ไม่ดีของวัยรุ่นในแบบหนึ่ง ที่แสดงออกเพื่อ ทดแทนหรือระบายความวิตกกังวล ความเครียด ดังที่สุชาดา จันทน์เอม (2541) ได้กล่าวไว้ นอกจากนี้ มูริส ชมิดท์ และเมอร์คเคิลบาค (Muris, Schmidt, & Merckelbach, 2000) ได้ศึกษาโครงสร้าง ทางอารมณ์ของวัยรุ่น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างทางอารมณ์โดยเฉพาะอารมณ์ทางลบ (Negative Emotions) ในเด็กวัยรุ่นจะมีองค์ประกอบ 3 ด้านที่ประกอบด้วย ความวิตกกังวล (Anxiety) ความกลัว (Fear) และความซึมเศร้า (Depression) การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับอารมณ์ ทางลบ (Negative Emotions) ที่ผ่านมามีนักจิตวิทยาให้คำจำกัดความไว้ว่า อารมณ์ทางลบเป็น จิตสำนึกที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ ตามสภาวะที่เป็นอยู่ในสถานการณ์ ตามเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน

ในขณะนั้น และจะแตกต่างกันในความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล เป็นผลให้เกิดความกดดัน ทำให้เกิดอารมณ์แห่งความกลัว ความกังวล ครุ่นคิดในทางที่ไม่ดีอันจะเป็นผลต่อความรู้สึกต่าง ๆ มากมาย แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของอารมณ์ทางลบเป็นเรื่องที่ยังต้องทำความเข้าใจ ดังที่ คาล์ค และ วัตสัน (Clark & Watson, 1991) วัตสัน คาล์ค วีเบอร์ เอสเซนเฮเมอร์ สตรัสส์ และ แม็คคอร์มิก (Watson, Clark, Weber, Assenheimer, Strauss, & McCormick, 1995) วัตสัน วีเบอร์ เอสเซนเฮเมอร์ คาล์ค สตรัสส์ และแม็คคอร์มิก (Watson, Clark, Weber, Assenheimer, Strauss, & McCormick, 1995) ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและได้แบ่งลักษณะการแสดงอาการอารมณ์ทางลบออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่แสดงอาการเกี่ยวกับความวิตกกังวล (Anxiety) กลุ่มที่แสดงอาการเกี่ยวกับความกลัว (Fear) และกลุ่มที่แสดงอาการเกี่ยวกับความซึมเศร้า (Depression) แต่อย่างไรก็ตาม บาร์โลว ชอร์พิตา และ เทรอฟสกี (Barlow, Chorpita, & Turovsky, 1996) ยังมีความเห็นว่า ควรมีการสรุปให้เห็นถึงโครงสร้างของอารมณ์ดังกล่าวให้ชัดเจนว่าประกอบด้วยลักษณะความวิตกกังวล ความกลัว และความซึมเศร้า หรือไม่ อย่างไร

ทางจิตวิทยา ความวิตกกังวล (Anxiety) เป็นความผิดปกติที่มีลักษณะมาจากความตึงเครียด ความเข้าใจในสถานการณ์ที่แตกต่าง ความกังวลใจ และความไม่สบายใจ ที่เกิดจากสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น เช่น วิตกกังวลว่าจะสอบไม่ผ่าน เป็นต้น ส่วนความกลัว (Fear) เป็นอารมณ์ในทางด้านลบที่มีต่อสิ่งเร้าหรือ สิ่งที่มากระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับอันตรายและเป็นผลที่ไม่คาดว่าจะเป็นผลดีในเวลานั้น และความซึมเศร้า (Depression) หมายความว่า ความผิดปกติทางอารมณ์ที่มีส่วนมาจากความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อสิ่งรอบตัว หดหู่ ท้อถอย และสิ้นหวัง (American Psychiatric Association, 1994)

การศึกษาในอดีตเกี่ยวกับอารมณ์ทางลบในวัยรุ่นมีการบ่งชี้ความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างองค์ประกอบของอารมณ์ทางลบ ดองจาง แยงจาง และโอลเลนดิก (Dong, Yang, & Ollendick, 1994) ศึกษาสหสัมพันธ์ (Correlations) ระหว่างองค์ประกอบ ความกลัว ความวิตกกังวล และความซึมเศร้า ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าระหว่าง ความกลัว และความซึมเศร้า มีความสัมพันธ์กันระดับต่ำ ($r = .20$) ความกลัว และความวิตกกังวล สัมพันธ์กันระดับกลาง ($r = .38$) ส่วนความวิตกกังวล และความซึมเศร้า สัมพันธ์กันระดับสูง ($r = .64$) ซึ่งการค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น เช่น คิง โอลเลนดิก และกูลอน (King, Ollendick & Gullone, 1991) ที่พบว่าอารมณ์ทางลบ 3 ด้านนี้ในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น มีความสัมพันธ์ต่อกัน ในขณะที่มีนักการศึกษาอื่นมีคำถามว่าความกลัว ความวิตกกังวล และความซึมเศร้า เป็นโครงสร้างที่แยกกันหรือไม่อย่างไร (King et al., 1991) ในขณะที่นักวิจัยบางคนกล่าวว่าความวิตกกังวล และความซึมเศร้า เป็นสิ่งที่อยู่ด้วยกันในองค์ประกอบเดียวกัน ขณะที่ความกลัว ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์ทางลบ (Dong, Yang, & Ollendick, 1994) และอย่างไรก็ตาม ความกลัว และความวิตกกังวล น่าจะเกี่ยวข้องกัน (Marks, 1987) ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาโครงสร้าง ของอารมณ์ทางลบในกลุ่มวัยรุ่น ว่า ความกลัว ความวิตกกังวล และความซึมเศร้า เป็นโครงสร้างของอารมณ์ทางลบหรือไม่อย่างไร

การทดสอบโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เป็นเทคนิควิธีทางสถิติที่สำคัญที่แสดงให้เห็นโครงสร้างที่แท้จริงของอารมณ์ทางลบได้ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทดสอบโมเดลอย่างมีเหตุผลว่ามีความตรงสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร ดังนั้นการศึกษานี้จึงจะพิจารณาอารมณ์ทางลบในกลุ่มวัยรุ่นที่ประกอบด้วยความกลัว ความวิตกกังวล และความซึมเศร้า

โดยศึกษากับกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5 ประกอบกับการศึกษาเอกสารงานวิจัยของมูริส และคณะ (Muris et al., 2000) ที่ได้ศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-order Confirmatory Factor Analysis: Second-order CFA) เพื่อป้องกันการเกิดอารมณ์ทางลบของวัยรุ่นที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่าอารมณ์ทางลบประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ อารมณ์ทางลบด้านความวิตกกังวล อารมณ์ทางลบด้านความกลัว และอารมณ์ทางลบด้านความซึมเศร้า

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงจะศึกษาว่าองค์ประกอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในประเทศไทยจะเหมือนหรือแตกต่างกับองค์ประกอบอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของต่างประเทศหรือไม่ เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นวัยรุ่น มักมีอาการที่เกิดขึ้นซึ่งมีสาเหตุมาจากความเข้มงวดในเรื่องการคบเพื่อน ความสัมพันธ์กับเพื่อนต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่นจะรู้สึกเป็นสุข หากบางสิ่งบางอย่างผิดปกติ จะเกิดความเศร้าโศกอย่างรุนแรง มีความกังวลเกี่ยวกับอนาคต ซึมเศร้าได้ง่าย อารมณ์ในช่วงนี้มักมีความรุนแรง ปฏิกริยาตอบสนอง และชนิดของสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดอารมณ์ ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ผู้ใหญ่ หากนักเรียนในวัยนี้มีการกำกับตนเองมาใช้ในการแสดงพฤติกรรมเมื่อมีอาการทางลบ จึงนำแนวคิดของมูริส และคณะ (Muris et al., 2000) การศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษากับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5 ว่า นักเรียนมีองค์ประกอบอารมณ์ทางลบเหมือนกับงานวิจัยของมูริส และคณะ (Muris et al., 2000) หรือไม่ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-order Confirmatory Factor Analysis: Second-order CFA) เพื่อยืนยันองค์ประกอบอารมณ์ทางลบ และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลอารมณ์ทางลบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และขั้นตอนสุดท้ายใช้การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างพหุ (Multiple Sample Analysis) เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลอารมณ์ทางลบระหว่างกลุ่มเพศชายกับเพศหญิง ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการตรวจสอบหรือสำรวจตนเองว่ามีความโน้มเอียงที่จะเกิดอารมณ์ทางลบหรือไม่ และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในการนำผลจากการศึกษาไปใช้สนับสนุน และช่วยเหลือให้คำปรึกษาสำหรับนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะเกิดอารมณ์ทางลบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

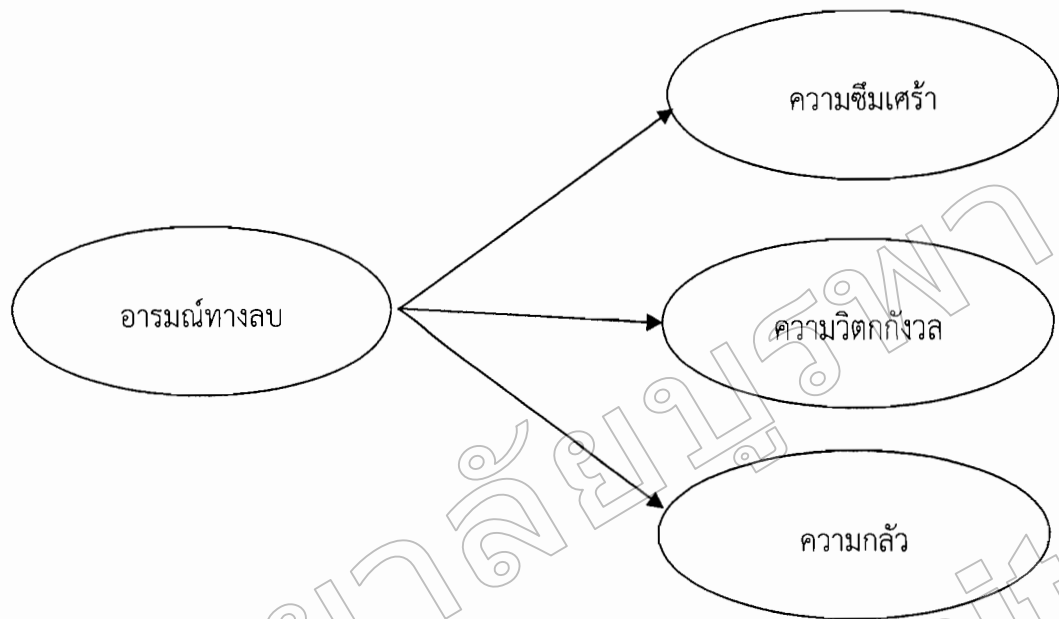
1. เพื่อพัฒนาโครงสร้างโมเดลองค์ประกอบอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
3. เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างกลุ่มเพศชาย กับเพศหญิง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากทฤษฎีการกำกับตนเอง (Self-Regulation Theory) ของแบนดูรา (Bandura, 1986) และทฤษฎีอารมณ์ (Emotion Theory) ของเจมส์-แลงก์ (James, 1894 อ้างถึงใน Jame, 2007) อธิบายไว้ว่า อารมณ์ทางลบ ของมนุษย์เกิดจากการรับรู้เกี่ยวกับการเกิดอารมณ์ และจะแสดงปฏิกิริยาออกมาทางร่างกาย มนุษย์เกิดการรับรู้ แล้วตอบสนอง จึงจะเกิดอารมณ์อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอาจทำลายรูปแบบการกำกับพฤติกรรมของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกตระหนัก (Awareness) ในภาวะของร่างกายที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการป้อนผลกลับ (Feed Back) จากการตอบสนองของร่างกายทำให้เกิดอารมณ์ขึ้น ซึ่งอารมณ์ทางลบนี้เป็นตัวแทนของระดับที่ต่ำที่สุดจากการลดลงอย่างต่อเนื่องของอารมณ์ทางลบจากแนวคิด และงานวิจัยของมูริส และคณะ (Muris et al., 2000) ที่ได้ทำการทดสอบโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอารมณ์ทางลบของวัยรุ่น ระบุว่าอารมณ์ทางลบ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความซึมเศร้า (Depression) ความวิตกกังวล (Anxiety) และความกลัว (Fear) และเมื่อวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างพบ เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลองค์ประกอบอารมณ์ทางลบข้ามกลุ่มระหว่างเพศชาย กับเพศหญิง ปรากฏว่า คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบหรือค่าความแปรปรวนร่วมขององค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเพศชาย กับเพศหญิง แสดงว่าการประเมินองค์ประกอบอารมณ์ทางลบข้ามกลุ่มระหว่างกลุ่มเพศชาย กับเพศหญิงนั้นไม่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการวัดอารมณ์ทางลบในการศึกษาครั้งนี้มีความตรงข้ามกลุ่มระหว่างเพศชาย กับเพศหญิง ผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือของมูริส และคณะ (Muris et al., 2000) มาปรับปรุงเพิ่มเติมข้อคำถาม เพื่อศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการมัธยมศึกษา สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5 ว่ามีองค์ประกอบอารมณ์ทางลบ เหมือนกับงานวิจัยของมูริส และคณะ (Muris et al., 2000) หรือไม่ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างพบ เพื่อตรวจสอบว่ารูปแบบโมเดลอารมณ์ทางลบมีความแปรเปลี่ยนข้ามกลุ่มระหว่างกลุ่มเพศชาย กับเพศหญิง และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือไม่ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. อารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความซึมเศร้า (Depression) ความวิตกกังวล (Anxiety) และความกลัว (Fear)
2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบอารมณ์ทางลบ และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลอารมณ์ทางลบกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. การตรวจสอบรูปแบบโมเดลองค์ประกอบอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่มีความแปรเปลี่ยนข้ามกลุ่มระหว่างกลุ่มเพศชาย กับเพศหญิง

โมเดลสมมติฐานองค์ประกอบอารมณ์ทางลบ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานองค์ประกอบเชิงยืนยันอารมณ์ทางลบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ประกอบที่สามารถใช้อธิบายอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ได้แบบวัดอารมณ์ทางลบที่สามารถนำไปใช้วัดอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ หรือให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีแนวโน้มเกิดอารมณ์ทางลบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5 จำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ชลบุรี ตราด นครนายก สมุทรปราการ ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว จำนวน 88,642 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5 ที่ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) จำนวน 800 คน
3. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาองค์ประกอบอารมณ์ทางลบ 3 ด้าน ได้แก่
 - 3.1 ด้านความซึมเศร้า (Depression)
 - 3.2 ด้านความวิตกกังวล (Anxiety)
 - 3.3 ด้านความกลัว (Fear)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อารมณ์ทางลบ (Negative emotion) หมายถึง สภาวะทางจิตใจที่มีความรู้สึกไม่ดี ไม่พอใจต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่มากระทบจิตใจหรือกระตุ้นให้เกิดการสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ทั้งที่มาจากภายนอกและภายในตนเอง ที่ทำให้ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ ความซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความกลัว

1.1 ความซึมเศร้า (Depression) หมายถึง ความรู้สึกไม่เป็นสุข ไม่สามารถชื่นชมตนเอง มองตนเองในแง่ลบ ต่ำหนิตนเอง ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง รู้สึกเศร้า หหมดความสนใจสิ่งต่าง ๆ ไม่อยากเข้าสังคมกับเพื่อนที่โรงเรียน ปรับตัวในโรงเรียนไม่ได้ มีความขัดแย้งกับผู้อื่น ไม่ร่าเริงแจ่มใส

1.2 ความวิตกกังวล (Anxiety) หมายถึง ความรู้สึกไม่ดีที่เป็นสภาวะความตึงเครียด และความรู้สึกที่ก่อให้เกิดความสับสน และเมื่อต้องเผชิญเหตุการณ์บางอย่างก็จะทำให้เกิดความสับสน ความกลัวเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น เช่น กลัวการสอบไม่ได้ ความกังวลเกี่ยวกับการสอบ การเปลี่ยนแปลงทางกาย กระวนกระวายใจ ตื่นตกใจ กังวลใจที่ต้องอยู่ในที่โล่ง หรือในที่ชุมชน หรือต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว กังวลใจที่ต้องพบปะกับผู้คนในสังคม

1.3 ความกลัว (Fear) หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ที่มาจากความรู้สึกว่าตัวเองขาดความมั่นคงปลอดภัย ความรู้สึกกลัวทั้งในสิ่งที่มองเห็นและมองไม่เห็น ได้แก่ สัตว์ เสียงคำราม เสียงพายุ ความมืด การรักษาพยาบาล หมอฟัน การเจ็บป่วยเป็นโรค ความสูง สภาพแวดล้อม สถานที่คับแคบ อุดอู๋

2. องค์ประกอบอารมณ์ทางลบ หมายถึง ตัวแปรแฝงอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนามาจากการรวมตัวแปรสังเกตได้และถ่วงน้ำหนักตัวแปรแต่ละตัวด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก

4. สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5 หมายถึง เขตพื้นที่ครอบคลุม จังหวัดฉะเชิงเทรา จันทบุรี ชลบุรี ตราด นครนายก สมุทรปราการ ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว

5. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับโมเดลการวิจัย โดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลองค์ประกอบ

6. การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างพหุ (Multiple Sample or Multi-Group Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับกรณีที่มีกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม เพื่อตรวจสอบว่าโมเดลกรอบแนวคิดที่นักวิจัยสร้างขึ้นจากทฤษฎีนั้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มหรือไม่

7. ข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายถึง ข้อมูลที่เก็บจากแหล่งข้อมูลโดยตรงหรือจากประสบการณ์ ไม่ใช่ข้อมูลที่ได้จากการนึกคิดหรือสมมติขึ้น โดยตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแปรอารมณ์ทางลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 5